

נשק ל"קישוט

הצבא

המגע בין ממשלת ארצות-הברית ואמריקאי לצבאו, התארכו והתמשכו כמעט על פני שנתיים. האמריקאים בדעו תחילה הסכם צבאי כולל בין שתי המדינות, ש" יעניק לנשיא אייזנהאואר את הבסיס ל- אספקת הנשק למצרים. הם סברו כי הסכם כזה יקדם את סיכויי הבריטים להגיע ל- הסכם עם המצרים בשאלת הבסיסים ב- סואץ. אולם גם כאשר נחתם ה- הסכם המצרי-בריטי, באוקטובר 1954, עדיין לא סיפקו האמריקאים אפילו פריט צבאי אחד לצבאו של נאצר.

במשך חודשים ארוכים נערכו דיונים מייגעים בדבר צורת היחסים שיירקמו בין מצרים וארצות-הברית, שיאפשרו הב- טחת סיוע-צבאי. כוונת ממשלת ארצות- הברית לספק נשק למצרים לא נשארה בגדר סוד. בעיני ממשלת-ישראל, שיחסי- עם ארצות-הברית באותה תקופה היו רחו- קים להיות מכפי שהם כיום. גראתה עצם הכוונה כאיום שטני על ביטחונה של ישראל. צריך לזכור שבאותה תקופה יש- ראל עצמה כימעט ולא נהנתה מכל סיוע צבאי אמריקאי. היו אלה השנים בהן הית- גבשה האוריינטציה הצרפתית במערכת- הביטחון. הימצאותו של נשק אמריקאי, ש-

צעדים ממשיים להפחתת המתי- חות בין הערבים לבין ישראל. לבסוף, הצטמצמה הרישה ה- מצרית לנשק אמריקאי ל-פריט-מיצעד, כפי שרשימת-הרכש כונתה בפי השגריר המצרי בושינגטון: קסדות נוצצות, אקד- חים בנרתיק-עור מצודדי-עין ועוד אביז- רים צבאיים שיהיה בהם כדי "לקשט את הצבא".

העיסקה לא התממשה מעולם. כאשר בעיצומו של המשאומתן עם האמריקאים ערך צה"ל את הפשיטה על עזה, השתכנע נאצר כי יוכל לקבל נשק לשיקום צבאו רק מהרוסים. העיסקה הוטתה כעיסקה ציית-מצרית.

בסופו של השבון הסתבר כי כל המאמצים שעשתה ישראל למנוע אספקת נשק אמ- ריקאי למצרים, היו מיותרים, כמוהם כמו עסקת-הביש. ארצות-הברית סירבה להעניק סיוע-צבאי למצרים לא מתוך דאגה לביטחונה של ישראל או רצון לשמור על מאזן הכוחות באזור. נאצר פשיט סרב לתת לאמריקאים את התמורה שדרשו. הרוסים באותה תקופה היו מוכנים להעניק לו נשק ללא כל תמורה מדינית, מתוך תוכנון אורד-טווח וכדי לקבל דריסת-רגל ראשונית באזור.

סיכון ישראלי

מחושב

תהיה זו ספקולציה לנסות לשער במבט לאחור, מה היה מתחולל בברוצת 22 השנים במרחב, לו הסכימה

מה, אם כי סיכון לטווח ארוך. במהלך מסעיה-הדילוגים של הגרי קסינר גר בישראל נרמו הנושא לא פעם. אולם שני הצדדים העדיפו להתעלם ממנו, ב"חננת" "דהי לצהר בשעתה." לפני כשנה, כאשר תביעותיו של אנוואר סאדאת ל- סיוע-צבאי אמריקאי לשיקום צבאו נעשו פומביות ולא ניתן היה עוד להתעלם מהן, ניסה קסינר ל- לשכנע את מנהיגי ישראל כי סיוע-צבאי אמריקאי למצרים אינו רק אינטרס לאומי אמריקאי חיוני. הוא ניסה להוכיח שזוהי גם אינטרס ישראלי.

נימוקיו של קסינר היו פשוטים. הגר ברת השפעתה של ארצות-הברית במצרים היא לטובתה של ישראל. משום כך, חייבת ישראל לתמוך בכל מעשה המחוק את אחיזתה של ארצות-הברית במצרים, אם למראית-עין הוא נוגד את האינטרסים של ישראל.

גם אם השתכנע יצחק רבין מ- נימוקיו של קסינר, הוא לא יוכל היה להרשות לעצמו להודות בכך. הוא הבחיר לקסינר חד-משמעת, כי ברצו בו יהיה הסיוע הצבאי האמריקאי למצרים אקטואלי, תעשה ישראל את כל מה שביכולתה ותגייס את כל כוחה, כדי להכשילו.

ברירה בין

דבר לחוליע

מבחינה אובייקטיבית קיימים הרבה היבטים על פיהם צריכה ישר- אל לחייב, הן מבחינה מדינית והן מבחינה צבאית, אספקת-נשק אמריקאי למצרים. עד כמה שהדבר נראה אסטרודי במבט ראשון, דווקא צעד כזה עשוי להיות טוב ליהודים.

כמובן שהמצב האידיאלי עבור ישראל הוא זה בו לא תהייה מצרים מסוגלת לקבל נשק מאף מקור שהוא. אולם ב- תנאים הנוכחיים ברור כי הברירה היא בין סיוע-צבאי-אמריקאי לבין סיוע-צבאי- סובייטי, למרות שהברירה היא בדומה לזו שבין דבר לחוליע, עדיף מכל ה- בחינות לישראל שהאמריקאים יהיו אלה שיוניו את המצרים.

האספקת תהיה מבוקרת. בעוד שהרוסים יכלו להזרים למצרים כמויות אדירות של נשק מכל הסוגים, בלי חשבון וללא מיגבלה, יוכלו האמריקאים לטפסף סיוע צבאי רק תחת ביקורת קפדנית. כל סיוע צבאי יהיה חייב לקבל את אישור הקונגרס. הכל ייעשה ביריעתה מראש של ישראל. המצרים יהיו חייבים לשלם עבור הנשק שהם מקבלים, אפילו אם יזכו בתנאי-אשראי נוחים.

האספקת תהיה מוגבלת. לא ייתכן מצב בו תספק ארצות-הברית ל- מצרים נשק שיהיה בו כדי להכריע את ישראל. יתרה מזו: כפי שהוכח לגבי ישראל עצמה, אפילו אם ירצו ה- אמריקאים לספק למצרים את כל מיוקשם בתחום הצבאי, אין הם מסוגלים לעשות זאת. אילו היה

סאדאת רוצה להחליף את כל הטנקים ה- סובייטיים שברשותו חל-השיריון המצרי בטנקים אמריקאיים, הדבר היה מקבל את אישורם של האמריקאים והישראלים גם יחד, לא היה ניתן לבצע עיסקה כזאת לפחות בטווח של חמש שנים. האמריקאים פשוט אינם מייצרים טנקים בכמויות כאלה.

תוכנית שליטה אמריקאית על כושר ההחלמה המצרי. אפילו מצבורי הנשק והתחמושת האדירים, ש- הכינו הסובייטים במצרים וסוריה ערב שהתלחמה יוס-הכיפורים, לא הספיקו אלא לימילחמה ספורים. תוך כדי המילחמה נאלצו הרוסים להחיש רכבות-אוויר למצ- ריים וסוריה, כדי למלא את המחסנים שהתרוקנו במהירות. בתנאי השחיקה ה- גוראים של מילחמה מודרנית, יהיה הצבא המצרי, כמו צה"ל, תלוי בחידוש הימושיו המהיר בירי האפקים. אם ספקי שני ה- צדדים יהיו האמריקאים, יהיה בידם ל- הכתיב את משך הלחימה, אפילו אם תתלקח בניגוד לדעתם ורצונם.

תהחזק הקדיטה יהיה ממושף. הסבת צבא שלם מערכת-נשק אחת, ה- מבוססת על טכנולוגיה מוחנית, למערכת נשק אחרת, המשתתת על טכנולוגיה מע- רבית, היא תהליך ארוך ומסוכן, הנמשך שנים ארוכות. אין דרך יעילה יותר לספק את רצונה של ישראל, "להרוויח זמן", מאשר לסייע בהסבה שכזאת.

אלה הם רק חלק מהטיעונים שיש בהם כדי לשכנע מדוע צריכה ישראל למעשה להיות מעוניינת בסיוע צבאי אמריקאי למצרים. קיימים עוד טיעונים רבים נוס- פים, בחלקם מדיניים, ובחלקם פסיכולוגיים. קיימים גם טיעונים כמוסים.

אבל כה הטיעונים הללו תקפים רק אם יוצאים מתוך הנחה שאר- צות-הברית הינה ותהיה ידירתה ובעלת-כריתה של ישראל, וכי האינטרס האמריקאי הוא לחתור לקראת שלום במזרח-התיכון. מי שסבור כי ארצות-הברית היא אויבתה של ישראל וכי עלולים להיווצר תנאים בהם תיתן יד להשמדת ישראל, אינו יכול לקבל אף אחד מהנימוקים שאזכרו לעיל.

רבין עשה

הצגת-סקאנדל

היימות, כמובן, גם סיבות טובות לשכנע באמצעותו כי סיוע-צבאי אמ- ריקאי למצרים הוא רע ליהודים. קודם כל, כל דבר שבאמצעותו אפשר להרוג יהודים, אינו טוב להם.

ישנו גם הנימוק החזק כי ובנאים ה- חדשים ההולכים ונוצרים במרחב, אבדו ה- הכוחות החדשים הנרקמים בו, יאבדו ה- אמריקאים את השליטה על המצרים ועל הנשק שיספקו להם, ברגע מסוים, יש אומרים, יוכלו המצרים להינתק מתלותם באמריקאים, ולקבל את כל הדרוש להם במארגל הנשק האמריקאי בסעודיה, למשל. הם מסוגלים גם לרכוש נשק בלתי מוגבל ממקורות אחרים במערב, בנוסף על מה שיספק להם על-ידי ארצות-הברית.

יש עוד נימוקים רבים וטובים, שאינם נופלים מאלה המחייבים את הסיוע האמ- ריקאי. אבל מול כל אלה מתייצבת השאלה: או מה האלטרנטיבה?

רק לפני חודשים מיספר עמדה ישראל במצב מבין למדי. היה זה כאשר התברר מימדי הסיוע שתובעת ירדן מארצות-ה- ברית לחיזוק הגנתה האנטי-אווירית. אפילו בישראל נדהמו מהיקפו ומהאיום שהוא עלול להיות על ביטחונה. בשלב ראשון, בלחץ ישראלי, אומנם סרב הקונגרס לאשר תוכנית סיוע זו לירדן. אלא שאז איים חוסיין מלך ירדן כי אם לא יקבל סיוע זה מארצות-הברית הוא יפנה לבקשו מ- הרוסים.

סימנים ברורים העירו שהרוסים דווקא להוטים לתפוס את מקום האמריקאים ב- ירדן. ברגע מסוים יהיו מנהיגי ישראל צריכים להחליט מה עדיף להם: סיוע מאסיבי מכו-ר מצד ארצות-הברית לירדן, או חדירה סובייטית בלתי מבוקרת גם לגבי

איש לא גילה מה היתה המסקנה. אבל קולות המחאה גוועו בשקט. בסופו של דבר קיבל חוסיין את כל מה שדרש. זה אולי לא סימפאטי ולא נעים, אבל תמיד צריך לחשוב "מה היה קורה במקום?" משום כך, כאשר נטערו השבוע הרוחות, סביב הידיעות על כוונת ארצות-הברית לספק נשק וציוד צבאי למצרים, היתה זו רוב המומה על לא מאומה. מובן שישראל לא יכלה להעניק בפומבי את ברכתה למדינות אמריקאיות זו. כפי שאמר הנרי קסינר: "אי אפשר לצפות שיצחק רבין יש"ג את תמיכת הבחורים בישראל על יסוד תמיכה במכירת נשק אמריקאי ל- מצרים." היה זה מחובתה של ישראל להרים קול ועקה ומחאה — כפי שאומנם עשו נציגיה — אבל לקוות שאיש לא יתרשם מכך במיוחד.

כך עשה יצחק רבין בביקורו האחרון בארצות-הברית, כאשר בישר לו קסינר על הכוונה למכור שישה מטוסי-תובלה מדגם הרקולט לצבא המצרי. הוא עשה מה שנקרא "הצגת סקאנדל", אבל ידע שאין בכוחו למנוע זאת. מבחינתה של ישראל עדיף שמצרים תקבל שישה הרקו- לטים מאשר 24 מטוסי טופולב. וכך עשה גם השגריר דיניץ, לנוכח הידיעות על הכוונה לספק עוד ציוד צבאי אמריקאי למצרים.

בראייה מפוכחת של המציאות ברור שישראל אינה יכולה גם אינה צריכה למנוע סיוע צבאי אמריקאי למצרים. הניקירות שמתחן השבוע גורמים שונים על מחלד-הכיכול של ממשלת רבין בתחום זה, לא היו אלא דברי דמאגוגיה היסטריים שהיו כפיס, היעדים שעני ישראל לחשיג בנראש זה, ושהיא מסוגלת להשיגם, הם דחיות האספקה הצבאית האמרי- קאית והגבלתה כפי האפשר. זאת

הסיבה שכל מיתרי הזעקה בארץ ובארצות- הברית מגויסים עתה למחות ולהתריע נגד מה שאי אפשר למנוע.

ואפשר אולי לעשות עוד דבר אחד: להתחלף, שלעולם לא יגיע היום בו יצרכו ישראל ומצרים להפעיל זו נגד זו את הנשק האמריקאי שברשותן.

הנשק יהיה אמריקאי - ההדגים ישראלים ומצרים

ארצות-הברית לחמש את הצבא המצרי בנשק אמריקאי ב-1954. ייתכן והאמריקאים היו מבססים בכך את מעמדם במצרים, מליחיים לשכנע את נאצר להפיג את ה- מתיחות עם ישראל. ייתכן כי דווקא בשל הסיוע האמריקאי למצרים, היתה חלה התקרבות בין ישראל לגוש הקומוניסטי. אבל אלה הם תיאוריות שלאחר מעשה. מה שברור הוא שהשתלשלות המאורעות לא היתה זהה לזו שהתחוללה במציאות. את לקח השנים ההן היתה ממשלת- ישראל צריכה ללמוד לנוכח האפשרות ש- נעשתה סבירה יותר ויותר במהלך השנה האחרונה, כי ארצות-הברית צטרף להתי- לף, במוקדם או במאוחר, את מקומה של ברית-המועצות כספקית-הנשק של מצרים.

אינו נמצא בירי ישראל, בירי הצבא ה- צרי, נראתה אז במידה רבה של צדק דבר חמור ביותר.

ככר כחודש ספטמבר 1953, מחא שגריר ישראל בושינגטון, אכא אכן, באוזני שריהחץ דאנס, על כוונת ארצות-הברית לספק נשק למצרים. ישראל גייסה גם אז את כל האירגונים היהודיים וניפתה להפעיל את הלובי בקונגרס, כדי למנוע סכנה כזאת. בתוצאה מדויק זה נרתע ממשדו של הנשיא אייזני- האואר מאספקת נשק למצרים.

התשובה האמריקאית למצרים לא היתה אומנם שלילית. אבל הדיונים התמשכו עד בלי סוף.

מכוונתה המקורית, להושיט למצרים סיוע צבאי בסך של מאה מיליון דולר, צומצם לבסוף היקף הסיוע המתוכנן ל- סכום של 20 מיליון דולר. אחת הסיבות לאישור הסכם זה על-ידי הממשל האמ- ריקאי היתה התאוריה כי "מצרים חזקה ועצמאית תוכל להתייצב בראש המאמץ להפחתת המתיחות בין הערבים לבין ה- מערב — מתיחות שנולדה עם הקמתה של מדינת-ישראל".

מייחס קופלאנד מצטט בספרו את נאצר, באותו הקשר: "רק כאשר עמדתי חזקה יכול אתה להרשות לעצמך להחליט החל- טות בלתי פופולאריות." מלן קופלאנד: "נאצר רמז ברורות שאם יהיה חזק די הצורך, עשוי הוא לנקוט אף